

Obsah

PŘEDMLUVA (František Čermák)	13
0 ÚVOD	14
0.1. Inovace a přesto tradice	14
0.2. Základní postupy	15
0.3. Pracovní korpusy	16
0.4. Vstupní poznámky k typologii českého Perfekta II	16
0.5. Shrnutí	17
1 HLAVNÍ TYPY KONSTRUKCÍ A POSTUPY VÝZKUMU	18
1.1. Hlavní typy konstrukce typu Perfekta II v češtině	18
1.2. Databáze synchronních korpusů Českého národního korpusu a momentální stav zastoupení vložených textů	18
1.3. Některé obecné kvantitativní údaje	19
1.4. Testování gramatikalizace konstrukce typu Perfekta II a auxiliaře slovesa <i>mít</i> na materiálu ČNK	21
2 TYP I MÍT + PPP^{-no/-to} A JEHO ZÁKLADNÍ FORMY	22
2.1. Základní formy Typu I (A, B, C, D)	22
2.2. Konstrukce typu Perfekta II (Typ I) s tranzitivou	26
2.3. Konstrukce typu Perfekta II (Typ I) s intranzitivou	27
2.4. Konstrukce typu Perfekta II (Typ I) a oblast idiomatiky a frazeologie	27
3 SCHÉMA DOTAZŮ DO ČNK PRO TYP I	29
3.1. Schéma dotazů	29
3.2. Analýza korpusových dotazů a frekvenčních údajů s komentářem	32
3.2.1. Obecná předloha zadání <i>mít</i> + PPP	33
3.2.2. Obecná předloha zadání <i>mít</i> + PPP ^{-no/-to}	33
3.2.3. Zadání s konstrukcí <i>mít</i> + PPP ^{-no/-to} na konci věty	34
3.2.4. Konstrukce s nevyjádřeným objektem	34
3.2.4.1. Frekvence celého zadání	34
3.2.4.2. Frekvence hlavních komponentů	35
3.2.4.3. Poznámky k frekvenci tvarů PPP	38
3.2.4.4. Způsob zakončení věty	39
3.2.5.–7. Problematika vidu tvarů PPP	41
3.2.5. Konstrukce ze sloves dokonavých	42
3.2.6. Konstrukce ze sloves nedokonavých	43
3.2.7. Konstrukce ze sloves obouvidových	44
3.2.5.–7.1. Shrnující tabulka	46

3.2.5.–7.2. Obecné porovnání výsledků	46
3.2.5.–7.3. Srovnání vzájemného vztahu počtu výskytů s PPP ze sloves dokonavých, nedokonavých a obouvidových	49
3.2.8.–10. Problematika slovesných časů konstrukcí	50
3.2.8. Konstrukce v přítomnosti	50
3.2.9. Konstrukce v minulosti	51
3.2.10. Konstrukce ve budoucnosti	51
3.2.8.–10.1. Shrnutí výsledků	52
3.2.8.–10.2. Porovnání podílu výskytů	53
3.2.8.–10.3. Závěrečné porovnání temporálních dotazů	54
3.2.11. Složené konstrukce	55
3.2.11.1. Obecná podoba zadání	55
3.2.11.2. Modální slovesa primární, sekundární, fázová aj.	56
3.2.11.3. Porovnání frekvence výskytů	56
3.2.12. Inverze konstrukce <i>mít</i> + PPP	58
3.2.13. Inverze konstrukce <i>mít</i> + PPP ^{na/to}	59
3.3. Závěry	60
4 TYP II MÍT + PPP + O_{ACC} A JEHO ZÁKLADNÍ FORMY	61
4.1. Základní formy Typu I (E, F, G, H)	61
5 SCHÉMA DOTAZŮ DO ČNK PRO TYP II	64
5.1. Schéma dotazů	64
5.2. Analýza korpusových dotazů a frekvenčních údajů s komentářem	69
5.2.1. Výchozí předloha obecného zadání	69
5.2.2. Model předlohy <i>mít</i> + PPP + ObjektSubst acc	69
5.2.2.1. Vztah tvarů z hlediska rodu a čísla: výskyty v n. sg. versus výskyty ostatní	71
5.2.3.–5. Problematika slovesného vidu tvaru PPP	72
5.2.3. Konstrukce ze sloves dokonavých	72
5.2.4. Konstrukce ze sloves nedokonavých	74
5.2.5. Konstrukce ze sloves obouvidových	75
5.2.3.–5.1. Shrnutí výsledků	75
5.2.6.–8. Slovesné časy	77
5.2.6. Výskyty v přítomnosti	77
5.2.7. Výskyty v minulosti	78
5.2.8. Výskyty ve budoucnosti	78
5.2.6.–8.1. Shrnutí výsledků	79
5.2.9. Složené konstrukce s modálními, fázovými a některými jinými slovesy	79
5.2.10. Model předlohy <i>se</i> substantivním objektem v antepozici	80
5.2.11.–13. Problematika slovesného vidu tvaru PPP	80
5.2.11. Konstrukce ze sloves dokonavých	81
5.2.12. Konstrukce ze sloves nedokonavých	81

5.2.13. Konstrukce ze sloves obouvidových	82
5.2.11.–13.1. Shrnutí výsledků	82
5.2.14.–16. Výskyty z hlediska slovesného času	83
5.2.14. Podíl výskytů v přítomnosti	83
5.2.15. Výskyty v minulosti	83
5.2.16. Výskyty ve budoucnosti	84
5.2.14.–16.1. Shrnutí výsledků	84
5.2.17. Složené konstrukce s modálními, fázovými aj. slovesy	85
5.2.18. Rozšířená varianta základní předlohy s fakultativním intervalem	86
5.2.19.–21. Výskyty z hlediska vidu	86
5.2.19. Podíl výskytů ze sloves dokonavých	86
5.2.20. Podíl výskytů ze sloves nedokonavých	87
5.2.21. Podíl výskytů ze sloves obouvidových	88
5.2.19.–21.1. Shrnutí	88
5.2.22.–24. Temporální zařazení výskytů s intervalem	89
5.2.22. Výskyty v přítomnosti	889
5.2.23. Výskyty v minulosti	90
5.2.24. Výskyty ve budoucnosti	90
5.2.22.–24.1. Shrnutí frekvenčních údajů	91
5.2.25. Výskyty s modálními a některými jinými slovesy	91
5.2.26. Model předlohy se substantivním objektem v interpozici	92
5.2.27.–29. Problematika slovesného vidu tvaru PPP	93
5.2.27. Výskyty s tvarem PPP ze sloves dokonavých	93
5.2.28. Výskyty s tvarem PPP ze sloves nedokonavých	94
5.2.29. Výskyty s tvarem PPP ze sloves obouvidových	94
5.2.27.–1. Shrnutí údajů k sledované předloze vidu	95
5.2.30.–32. Výskyty z hlediska slovesného času konstrukce	96
5.2.30. Výskyty v přítomnosti	96
5.2.31. Výskyty v minulosti	96
5.2.32. Výskyty ve budoucnosti	97
5.2.30.–32.1. Shrnutí údajů	97
5.2.33. Výskyty s modálními a některými jinými slovesy	98
5.2.34. Případy inverze konstituentů konstrukce PPP + mít	99
5.3. Závěry	101
5.3.1. K problematice slovesného vidu tvaru PPP	105
5.3.1.1. PPP ze sloves dokonavých	105
5.3.1.2. PPP ze sloves nedokonavých	106
5.3.1.3. PPP ze sloves obouvidových	107
5.3.2. K problematice slovesného času konstrukce Typu II	107
5.3.2.1. Konstrukce v přítomnosti	107
5.3.2.2. Konstrukce v minulosti	107
5.3.2.3. Konstrukce ve budoucnosti	108
5.3.3. Podíl složených konstrukcí s modálními a jinými slovesy	108
5.3.4. Invertované struktury	109

6 TYP III V MÍT + PPP_{incongr} + OBJEKT_{Subst acc} IN STATU NASCENDI?	110
6.1. Popis konstrukcí s PPP_{incongr}	110
6.1.1. Typ s tvarem s PPP v kongruenci se subjektem	110
6.1.2. Typ s tvarem s PPP v kongruenci se subjektem determinovaným číslovkou	110
6.1.3. Konstrukce s absolutním tvarem PPP	111
6.2. Schéma forem a Typu III (X, Y, Z)	111
6.3. Analýza výskytů forem X, Y a Z	116
6.3.1. Případy formy X	116
6.3.1.1. Pozice substantivního objektu	117
6.3.1.2. Pozice subjektu	118
6.3.1.3. Nepřítomnost (nevyjádření) subjektu	119
6.3.2. Případy formy Y	119
6.3.3. Případy formy Z	120
6.3.4. Absolutní tvar PPP a proces neutralizace forem X=Y=Z	121
7 TYPY I, II A III – SHRUTÍ POPISU	122
7.1. Klasifikace materiálu a práce s ČNK	122
7.2. Shrnutí deseti forem konstrukce typu Perfekta II	122
7.3. Krátké a tzv. dlouhé tvary PPP	122
7.3.1. Distinkce tvarů krátkých a dlouhých	122
7.3.2. Koexistence krátkých tvaru PPP a dlouhých adjektivizovaných tvarů vedle sebe	127
7.4. Řetězové konstrukce	128
7.5. Lineární inverze konstrukce mít + PPP	129
7.6. Vztah obecná čeština – standard – hyperstandard	130
8 KONSTRUKCE MÍT + PPP A BOHEMISTICKÁ TRADICE – NÁZORY A INTERPRETACE	131
8.1. Hlavní roviny názorů	131
8.1.1. Vilém Mathesius a jeho <i>Slovesné časy typu perfektivního</i> (1925)	132
8.1.2. Vladimír Šmilauer: <i>Slovesný čas</i> (1943) a další práce	133
8.1.3. František Kopečný a systém perfektních/perfektálních tvarů	135
8.1.4. Bohuslav Havránek – Alois Jedlička	136
8.1.5. Karel Hausenblas a jeho <i>Slovesná kategorie výsledného stavu v dnešní češtině</i> (1963)	136
8.1.6. Poznámky k pojetím Mathesia, Šmilauera a Hausenblase	137
8.1.7. Petr Sgall – Jiří Hronek – Alexandr Stich – Jan Hor138ecký (1992)	138
8.1.8. Antonín Bauer – Miroslav Grepl	138
8.1.9. Miroslav Grepl – Petr Karlík	139
8.1.10. Akademická třídní Česká mluvnice (1986)	139
8.1.10.1. Část <i>Funkční tvarosloví: Slovesný rod</i>	140
8.1.10.2. Část <i>Formální tvarosloví: Tvary syntetické a analytické a Slovesné konstrukce</i>	140

8.1.10.3. Sloveso <i>mít</i> jako složka variabilní	141
8.1.11. <i>Příruční mluvnice češtiny</i> (1995)	141
8.1.12. František Daneš	142
8.1.13. František Štícha: <i>Česko-německá srovnávací mluvnice</i> (2003)	142
8.1.14. Roman Mrázek	144
8.1.15. Jarmila Panevová a <i>Čas a modalita v češtině</i> (1971)	145
8.1.16. Pražský závislostní korpus (PDT – Prague Dependency Treebank)	146
8.1.17. Hana Skoumalová: <i>Czech syntactic lexicon</i> (2001)	146
8.1.18. Markus Giger: <i>Resultativa im modernen Tschechischen</i> (2003) a Björn Wiemer, Markus Giger: <i>Resultativa in den nordslavischen und baltischen Sprachen</i> (2005) – kapitola o češtině	147
8.1.19. <i>Český jazykový atlas</i> (2002)	148
8.1.20. <i>Mluvnice současné češtiny. 1/ Jak se píše a jak se mluví</i> (2010)	148
8.2. Valenční slovníky českých sloves	149
8.2.1. Naďa Svozilová, Hana Prouzová, Anna Jirsová: <i>Slovesa pro praxi. Valenční slovník nejčastějších českých sloves</i> (1997)	149
8.2.2. Markéta Lopatková, Zdeňek Žabokrtský, Václava Kettnerová: <i>VALLEX 2.5 a Valenční slovník českých sloves</i> (2008)	149
8.3. Závěrečné poznámky	149
9 SITUACE V NESTANDARDU: V OBECNÉ ČEŠTINĚ A V DIALEKTECH	151
9.1. Situace v obecné češtině (Jiří Hronek – Petr Sgall aj.)	151
9.2. Konstrukce bez vyjádření objektu (Typ I)	152
9.3. Tendence zpřídavnění tvarů PPP	153
9.4. Idiomatizace a frazeologizace	153
9.5. Konstrukce <i>mít</i> + PPP /Adj _(,c-PPP) v dialektech	154
9.5.1. Skupina českých dialektů v užším smyslu	154
9.5.2. Ostatní hlavní nářeční skupiny češtiny	155
9.5.3. Tendence preference adjektivizovaných forem	155
9.5.4. Sociolingvistické a dialektologické terénní výzkumy některých východočeských nářečí	156
10 GRAMATIKALIZACE ČESKÝCH KONSTRUKCÍ TYPU PERFEKTA II	157
10.1. Gramatikalizační kritéria	157
10.1.1. Kritéria obecná	157
10.1.2. Kritéria specifická	158
10.1.3. Kritéria sekundární	158
10.2. Analýza jednotlivých kritérií z hlediska zkoumaného materiálů	160
10.2.1. Struktura	160
10.2.2. Linearita	160
10.2.3. Selektivnost	160
10.2.4. Preference dokonavých sloves – výsledky	161
10.2.5. Výskyt nedokonavých sloves a obouvidových sloves	161

10.2.6.	Integrace do paradigmatického systému jazyka	162
10.2.7.	Časová adverbia mezi Aux a hlavním slovesem	164
10.2.8–9.	Změny ve tvaru Aux	165
10.2.10.	Změny ve tvaru hlavního slovesa	166
10.2.11.	Kritérium frekvence	166
10.2.12.	Hlavní sémantické kritérium: Opakované vyjadřování stejného temporálního a kategoriálního významu	167
10.2.13.	Desémantizace a auxiliace slovesa <i>mít</i>	167
10.2.14.	Stopy primární sémantiky plnovýznamového <i>mít</i>	167
10.2.15.	Extenze	167
10.2.16.	Přítomnost časových adverbií	168
10.2.17.	Kongruence infinitivního tvaru PPP s objektem	168
10.2.18.	Absence výše uvedené kongruence v konstrukcích bez vyjádření objektu a v konstrukcích s objektem	169
10.2.19.	Kongruence tvaru PPP se subjektem	169
10.2.20.	Kritérium subjektivizace	169
10.2.21.	Konfigurace levé části jako verbální	170
10.2.22.	Konfigurace pravé části jako ryze nominální	170
10.2.23.	Synonymie s tvary původního Perfekta I (současně v rámci préterita)	170
10.2.24–26.	Krosreferenční korespondence	171
10.3.	Shrnutí	172
10.3.1.	Prioritní postavení dokonavých sloves	172
10.3.2.	Subjekto-agentní alternativy konstrukce a realizace perfekta	172
10.3.3.	Nominální tvar PPP a jeho role v gramatikalizaci Perfekta II	173
10.3.4.	Kontinuita mezi Typy I, II, III	173
11	ZÁVĚREM: DĚJINY V SOUČASNOSTI A PERSPEKTIVY	175
11.1.	K průběhu gramatikalizace českého perfekta	175
11.2.	Ke vztahu mezi nestandardem a standardem	176
11.3.	Ke vztahu k Evropskému lingvistickému areálu (ELA)	177
11.4.	K perspektivám současným a budoucím	179
11.5.	Perfektum jako evropeismus <i>par excellence</i>	180
12	PŘÍLOHY	182
12.1.	Abecední seznam a frekvence sloves, s kterými jsou tvořeny konstrukce <i>mít</i> + PPP v češtině	182
12.2.	Korpusové pojmy, značky a základní ukázky dotazů, použité v práci	190
12.2.1	Několik základních pojmů a označení	190
12.2.2	Morfologické značky	190
12.2.3	Příklady některých složených morfologických značek a dotazů	191

ENGLISH SUMMARY	192
The Perfect in Modern Czech. A Corpus-Based Study of Grammaticalization on Czech National Corpus	
Rejstřík věcný (včetně jazyků)	207
Rejstřík jmen	212
Seznam standardních zkratk	214
English Summary Abbreviations	215
LITERATURA A ELEKTRONICKÉ PRAMENY	217
Korpusy a elektronické prameny	217
Literatura	217